

Mark Elchardus: Europa moet zich niet bewapenen om te flirten met een Derde Wereldoorlog, maar om vrede te garanderen



Door [Gastauteur](#) - 5 april 2025

Geplaatst in [Azië](#) - [Europa](#) - [Rusland](#) - [Verenigde Staten](#)

Door Mark Elchardus*

Door de [recht-voor-de-raapspeech](#) van de Amerikaanse vicepresident J.D. Vance kreeg de Veiligheidsconferentie in München heel wat belangstelling. Er ging jammer genoeg veel minder aandacht naar de Raisina Dialogues die twee weken geleden plaatsvonden in New Delhi. Jammer, want die maakten ons pijnlijk duidelijk hoe mensen die de Indo-Pacifische regio als het middelpunt van de aarde en haar toekomst beschouwen, anno 2025 naar de oude wereld kijken.

De talrijke deelnemers bogen zich in India over een aantal boeiende vragen. Hoe moeten we omgaan met de globaliseringsvermoeidheid? En met ontwikkelings samenwerking die nu ook als geopolitiek wapen wordt ingezet? Hoe met de toenemende internationale instabiliteit en met de trans-Atlantische crisis of met de groeiende verdeeldheid tussen de VS en Europa op het vlak van handel, technologie en defensie?

Een werkgroep boog zich ook over de vraag of Europa nu de nieuwe frontlijn is in de Amerikaanse cultuuroorlogen. Zullen Europese pogingen om onafhankelijker te worden van de VS het continent in de armen van China drijven?

Europa wordt gezien als zwak en hypocriet

Aan de ontrafeling van de internationale orde werd niet zwaar getild. Een deelnemer uit India zei het

Mark Elchardus: Europa moet zich niet bewapenen om te flirten met een Derde Wereldoorlog, maar om vrede te garanderen

zo: 'We leven liever in de jungle dan in een kooi van westerse regels.' Europeanen die toch een op regels gesteunde internationale orde verdedigden, werden gewezen op de hypocrisie waarmee die regels worden toegepast. India slaat daar momenteel volop munt uit. Door de Europese sancties kan het voordelig Russische olie kopen, raffineren en met forse winst verkopen aan, jawel, Europa. De doorvoer van Russisch gas in Zeebrugge is daarentegen verboden.

Europa wordt niet alleen beschouwd als een zwak en hypocriet continent dat zichzelf in de voet schiet, maar ook als oorlogszuchtig, gokkend op de proliferatie van kernwapens naar Oekraïne, Polen en Duitsland en flirtend met een derde wereldoorlog.

We leven inderdaad in een heel andere wereld dan een tiental jaar geleden: regels zijn vervangen door macht, en we zullen welvaart moeten leren inruilen voor veiligheid. Heel diep in de kern van onszelf zullen deugden als zorgzaamheid en gevoeligheid wat plaats moeten inruimen voor moed en discipline. Heroïsme zal weer meer aanzien krijgen, slachtofferschap net wat minder. Dat zijn veeleisende aanpassingen.

Het is een ding om 800 miljard voor defensie uit te trekken, het is nog iets heel anders om een innoverende, efficiënte defensie-industrie en een parate legermacht uit te bouwen. Dat is nochtans de uitdaging waarvoor we staan, de inspanning die we moeten leveren. Wil je vrede, bereid je dan voor op oorlog. Door de huidige Europese leiders wordt dat blijkbaar toch niet goed begrepen. Zij bereiden zich voor op oorlog met de bedoeling oorlog te gaan voeren.

Op oorlog gerichte taal

Kaja Kallas, de Hoge Vertegenwoordiger van de Europese Unie voor Buitenlandse Zaken, is afkomstig uit Estland. Het was niet bijster verstandig juist nú iemand uit dat land te kiezen voor die functie. Dat blijkt ook uit haar uitspraken. Zij vindt onderhandelen met Rusland geen goed idee. Rusland moet worden geïsoleerd en verslagen. Commissievoorzitter Ursula von der Leyen is nauwelijks minder oorlogszuchtig. Volgens haar bereidt Rusland zich voor op een oorlog met Europa.

NAVO-baas Mark Rutte meent dan weer dat Rusland 'Oekraïne van de kaart wil vegen' en zich opmaakt om andere Europese landen binnen te vallen. Dat is geen taal gericht op vrede en veiligheid, wel op oorlog. Blijkbaar steunend op de gok dat Rusland nooit naar zijn uitgebreide kernwapenarsenaal zal grijpen, ook al verliest het een conventionele oorlog en is het existentieel bedreigd. De inzet, een mogelijk einde van menselijk leven op aarde, is echt te groot voor een wankel gok. Ook in Europa is er behoefte aan volwassenen in de politiek.

Dwaze hoogmoed

Nu is er mobilisatie voor oorlog. Niet in de zin van militaire paraatheid - daarvoor heeft Europa nog een aantal jaren van intense inspanning en verandering nodig - maar in de vorm van een mediaconsensus. Elke stem die niet meteen uitgaat van de premisse dat Rusland uit is op uitbreiding van de oorlog, wordt gesmoord, weggezet als die van een Poetinvriend en Oekraïnehater.

Mark Elchardus: Europa moet zich niet bewapenen om te flirten met een Derde Wereldoorlog, maar om vrede te garanderen

Het mag zelfs niet meer worden gezegd dat de VS en Duitsland naar aanleiding van de hereniging van Duitsland de toenmalige Russische president Gorbatsjov plechtig beloofden dat de NAVO nooit zou uitbreiden richting Rusland. Kort daarna implodeerde de Sovjet-Unie en begon de (korte) periode van Amerikaanse almacht: de unipolaire wereld van 'liberale hegemonie' aan het 'einde van de geschiedenis'.

Die hubris leidde tot de expansie van de NAVO in oostelijke richting, bevestigd op de top van Boekarest in 2008. Oekraïne en Georgië werden toen expliciet bedankt voor de aan de alliantie bewezen diensten en uitgenodigd om lid te worden van de NAVO. De Duitse bondskanselier Angela Merkel en de Franse president Nicolas Sarkozy verzetten zich tegen die dwaasheid, maar moesten inbinden. Het buitenlandbeleid van de Europese landen en van de EU was toen al uitbesteed aan de VS.

Dat is verleden tijd nu president Donald Trump met die expansiestrategie breekt. Expansie wordt geruild voor extractie: Oekraïense grondstoffen voor de VS in ruil voor Russisch gas voor Europa: dat lijkt de deal die vrede moet brengen.

De Europese leiders, op kop de door de kiezers uitgespuwde Franse president Emmanuel Macron en de Britse premier Keir Starmer, blijven vastzitten aan het verleden. Alsof de uitslag van de laatste Amerikaanse presidentsverkiezingen hen is ontgaan, willen zij kost wat kost een geopolitieke strategie bestendigen, waarmee de Amerikanen inmiddels hebben gebroken.

Diplomatie is beter dan hysterie

Uiteraard hebben we een sterk bewapend en veerkrachtig Europa nodig. Een Europa dat Rusland en anderen de stuipen op het lijf jaagt, maar ook een Europa dat nooit vergeet dat die bewapening en veerkracht slechts één doel hebben: vrede in een wereld die niet terugkeert naar koloniale verhoudingen uit de negentiende eeuw.

Diplomatie is beter dan hysterie, en een oorlog is er om zo snel mogelijk te worden gestopt, niet om te escaleren. We hebben heus geen oorlog nodig om te weten hoe belangrijk macht vandaag is, nu de tijd van praatjes en illusies achter ons ligt.

**Mark Elchardus is socioloog, auteur en emeritus hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB).*

Dit artikel verscheen afgelopen donderdag in het online tijdschrift Doorbraak.

Wynia's Week verschijnt drie keer per week, **156 keer per jaar**, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk. Doet u weer mee? Kijk [HIER](#). Hartelijk dank!